

מועד קטן ג. (שורה 29) עד ד. (נקודתיים)

ביאורים

"אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין":

'בחכמה': הרמב"ם (פיהמ"ש עדיות א.ה): ראש בית הדין השני גדול בחכמה מקודמו. הרדב"ז (שו"ת, סי' אלף ת"צ): גם חכמתו של בית הדין בכללותו צריכה להיות יתרה על חכמת בית הדין הראשון.

'במנין'? הרמב"ם (ממרים ב.ב): מספר חכמי הדור שהסכימו וקיבלו את מה שאמרו בית הדין. הרמב"ד (בפירושו לעדיות): הכוונה היא שגדול במנין השנים. הרב מרגליות: הרוב שהכריע בב"ד האחרון (לעומת המיעוט שהתנגד) גדול מהרוב שבו הוכרע הדבר בב"ד הקודם.

חרישה בשמיטה

דעה א': אסורה מהתורה.

דעה ב': אסורה מדרבנן.

מדוע לפי דעה ב' חרישה אסורה רק מדרבנן?

אפשרות א': כשהכלל נאמר בלשון עשה ('עשה עמנו יהיה אכא"ף') והפרט בלא תעשה ('לא תגזע') לא דנים זאת בכלל ופרט וכלל (ולא ניתן לרבות עוד מלאכות הדומות לפרט).

אפשרות ב': התורה פירטה במפורש 2 תולדות (זמירה ובצירה) - לכן רק הן אסורות מהתורה.

הלימוד (שמופיע בברייתא) שממנו לומדים את התולדות מהפסוקים - הינו אסמכתא בלבד.

מה פשר הלימוד הסתום?

ביאורו של ר' אלעזר:

ההצעה: יכול ילקה על החרישה (שהיא תוספת על הזריעה והקצירה) מדין כלל פרט וכלל? הדחיה: התורה פירטה 2 תולדות (זמירה ובצירה) להדגיש שרק הן אסורות.

ביאורו של ר' יוחנן:

ההצעה: יכול ילקה על תוספת זמן לפני ר"ה (מייטור מהפסוק "בחריש ובקציר תשבות")? הדחיה: לומדים גזירה שוה ('שבת' 'שבת') משבת, שבה לפניך ולאחריה אין איסור.

ר"ד שמע לימוד אך לא הבין את פשרו:

הצעה: "יכול ילקה על התוספת?".

דחיה: מלימוד מסויים הסיקו שפטור.

מקור דין תוספת שביעית

ר' ישמעאל: הלכה למשה מסיני.

ר' עקיבא: ייתור פסוקים ('מחריש ומקציר תשבות').

תוספת שביעית

מהתורה:

30 יום לפני ראש השנה.

תקנת החכמים הקדומים:

מפסח (בשדה הלבן) ו**משבועות** (בשדה האילן).

רבן גמליאל ובית דינו:

דעה א': החזירו לדין תורה (30 יום לפני ר"ה).

דעה ב': ביטלו כליל את תוספת השביעית.

כיצד ר"ג ביטל תקנת ב"ד שלפניו?

התנאים הקדומים תיקנו שרשאים הבאים אחריהם לבטל זאת.

כיצד לפי דעה ב' ר"ג ביטל דין תורה?

ר' יוחנן: הם למדו ג"ש ('שבת' 'שבת') משבת, שלפניה ולאחריה אין איסור.

דחיה: הם אינם רשאים לדון גזירה שוה מעצמם ולבטל את דין דאורייתא!

ר"א: הם סברו שהלכה למשה מסיני הוגבלה לזמן המקדש ולא לתקופת החורבן.